

אדם נאמן, לאו כל כמיניה! אין לו כח לטעון כך, ואין מאמינים לו שהיה לו ברשותו כוס כסף. והמדליק אינו חייב לשלם לו על כך.

אמר ליה רב אדא בריה דרב אויא לרב אשי: מה ההבדל בין גולן לחמסן? (174), (175)

אמר ליה רב אשי: חמסן, יחייב דמי. חמסן נקרא מי שגוזל חפץ מחבירו, ומשלם לו על כך.

גזלן, לא יחייב דמי. מי שגוזל בלי לשלם, נקרא גזלן.

אמר ליה רב אבא: אי יחייב דמי, "חמסן" קרית ליה?

והאמר רב הונא: תלוה וזבין, מי ש"תלו" אותו, כלומר הכריחו אותו, עד שהסכים למכור מנכסיו, זביניה זבין! הרי המקח קיים, ואינו יכול לחזור בו. ומדוע הוא נקרא חמסן? (176)

אמר ליה רב אשי: **לא קשיא.**

הא דאמר "רוצה אני", כשהמוכר מסכים בדיעבד למכור, אז המקח קיים ואינו נקרא חמסן.

והכי הוה לו בגוה" משמע שהוא טוען כך, ואנו איננו יודעים אם הוא אמת.

ורב אשי הסתפק, שמא אין הרגילות לשים מרגינתא בכספא ועל כן אינו נאמן הניזק ליטול בשבועה. אבל אם היו עדים שהיה שם מרגינתא, ודאי היה חייב לשלם, שדוקא במדליק בשל חבירו, שלא עשה בידים פטור על דבר שאין דרכו להטמין. אבל כאן, שהזיקו בידים, אמרינן "מאי הוה ליך גביה דאוקתיה", כמו בדינר זהב.

174. הקשה הפני יהושע מה ענין זה לכאן?

ותירץ, משום דאמר לעיל, עשו תקנת גזל באשו, וכן במסור, לכן נסתפקו, על אף שבמשנה במסכת שבועות לא אמרו אלא בנגזל ממש, ומשמע שהכל בכלל גזלן, שכל המפסיד ממון לחבירו נקרא גזלן. ולכן הקשו שאם כן מה בין גזלן לחמסן.

175. כתבו התוס' והרשב"א, שבלשון המקרא אין חילוק ביניהם, ומדאורייתא חמסן הוא גזלן. והאיבעיא היא על מה שאמרו בסנהדרין (כה ב): הוסיפו עליהם, הגולנין, והחמסנין, לפוסלן לעדות. והיינו גזלן וחמסן מדרבנן, כמבואר שם. ועל זה מקשה, שבשלמא גזלן דרבנן, מצינו

אותו בגזול מציאת חרש שוטה וקטן, שאין בכך משום גזל מן התורה אלא רק מדרבנן, מפני דרכי שלום וכמבואר שם. אלא חמסן, כיצד יתכן שהוא רק מדרבנן? דקא סלקא דעתך, שחמסן לא יחייב דמי, ואם כן גולן דאורייתא הוא. תוס' ד"ה מה.

וכן כתב השיטה מקובצת: ואי קשיא, הא חמסן דאורייתא הוא, דכתיב "עד חמס"! יש לומר, דהחמסן האמור בתורה לענין פסול לעדות, גזלן הוא. ולשון תורה לחוד, ולשון חכמים לחוד.

176. שאין ראוי לקרות חמסן אלא למי שגזל ממון חבירו, וכך הוא פירוש חמס בלשון המקרא. אבל כיון שמכרו של המוכר באונס, קיים, לא מיקרי חמסן. לחם משנה [אישות ד ר]. [ומיישב בזה דעת המגיד משנה, שכתב בדעת

הרמב"ם בענין הלאו של "לא תחמוד", שעל אף שעובר החמסן על הלאו, מכל מקום המקח קיים. ואם כן, מה מקשה הגמרא כאן, שהרי אפשר, שאף על פי שהוא חמסן, מכל מקום המקח קיים, כמו שהוא לפי האמת לדעת הרמב"ם].